

Jak myśleć o sporze o realność przekonań

Krzysztof Pośłajko

Instytut Filozofii

Jagiellońskie Centrum Prawo-Język-Filozofia

Uniwersytet Jagielloński

Cel

Przedstawienie nowego sposobu myślenia o sporze o realność przekonań i pokazanie racji za przyjęciem stanowiska anty-realistycznego w tym sporze.

Plan

1. Waga przekonań dla filozofii;
 2. Eliminatywizm i jego problemy;
 3. Minimalistyczna alternatywa;
 4. Jak być (anty-)realistą?
 5. Zalety podejścia deflacionistycznego;
 6. Racje za minimalistycznym anty-realizmem;
 7. Anty-realizm a zdrowy rozsądek;
 8. Wnioski.
-

Waga przekonań dla filozofii

Czym są przekonania

Pojęcie przekonania jest zazwyczaj wprowadzane przez przykłady; typowa analiza postuluje strukturę relacyjną: **podmiot - nastawienie - treść**.

(np. Mateusz Morawiecki jest przekonany że Jarosław Kaczyński byłby lepszym premierem niż on sam).

Czym są przekonania?

(Zawidzki 2013, p. 11): Filozofowie zazwyczaj uważają przekonania za konkretne przyczyny zachowań. Dodatkowo są one uznawane za nośniki treści.

Dwie cechy przekonań

1. Bycie przyczyną zachowania;
2. Posiadanie treści propozycjonalnej.

W ten sposób przekonania łączą Selarsowską “sferę racji” z dziedziną przyczyn.

(Frege w “Myśl” zwraca uwagę na ten fenomen).

Eliminatywizm i jego problemy

Eliminatywizm

Realność tak rozumianych przekonań może zostać poddana w wątpliwość.

Najbardziej znana postać sceptycyzmu: eliminatywizm.

Główna teza: przekonania (i inne nastawienia sądzeniowe) nie istnieją, gdyż są bytami postulowanymi w ramach fałszywej teorii “psychologii potocznej”.

Argumenty przeciwko eliminatywizmowi

1. Samo-obalająca się teoria (“kognitywne samobójstwo”:
Baker, Boghossian)
2. Nieuzasadnione założenie deskryptywnej teorii znaczenia
(Lycan, Stich).
3. Niezgodność ze zdrowym rozsądkiem.

Eliminatywizm a zdrowy rozsądek

Funkcjonalizm zdroworozsądkowy (Jackson & Pettit):

Przekonania istnieją, gdyż ludzie spełniają *“komunaty”* ludowej teorii psychologicznej. Nie da się zaprzeczyć prawdziwości zdań przypisujących przekonania.

(Istnienie przekonań staje się swego rodzaju prawdą Moore’owską).

Co pokazują te argumenty?

Moim zdaniem te argumenty nie dowodzą że faktycznie istnieją przekonania rozumiane jako kauzalnie aktywne stany wewnętrzne obdarzone treścią.

Pokazują one raczej że zdanie “nie istnieją przekonania” nie może zostać przez nas przyjęte.

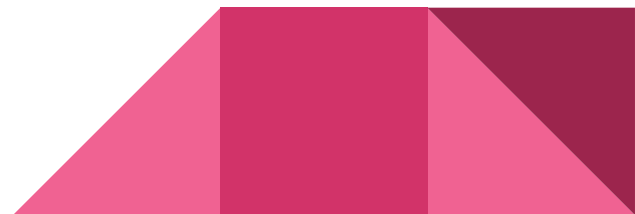

Przyczyny porażki eliminatywizmu

Moim zdaniem jedną z głównych przyczyn jest przywiązanie do Quine'owskiej metaontologii i metodologii filozofii.

Idea Quine'a: powinniśmy uznawać za istniejące jedynie zobowiązania ontologiczne naszych najlepszych teorii.

Churchland: ponieważ psychologia potoczna to zła teoria, więc jej zobowiązania nie istnieją.

Przyczyny porażki eliminatywizmu

Prowadzi to do problematycznego irrealizmu psychologicznego - tezy, że zdania psychologii potocznej nie mogą być prawdziwe.

Minimalistyczna alternatywa

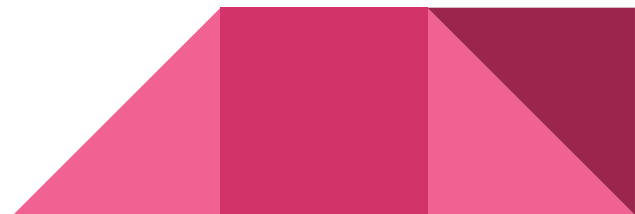
Deflacionizm metaontologiczny

Alternatywa do podejścia Quineowskiego (Thomasson, Schiffer). Pytania o istnienie są łatwe - wystarczy stwierdzić, że zdroworozsądkowe kryteria aplikacji danego terminu są spełnione, by stwierdzić że coś istnieje.

Deflacionizm metaontologiczny a realizm

Zdaniem wielu filozofów (Wright, Fine, Thomasson): zagadnienie realizmu nie powinno być stawiane w terminach ontologicznych. Raczej powinniśmy traktować pewne “rzeczy” / “fakty” / “własności” jako istniejące i starać się zadać pytanie o ich realność w innych kategoriach.

Deflacionizm metaontologiczny a przekonania

Jeśli akceptujemy deflacionizm metaontologiczny, to musimy uznać że przekonania istnieją, jako że kryteria zastosowania tego terminu są spełnione.

Ale zupełnie inne jest pytanie o to czy przekonania są realne.

Czy przekonania są realne?

Tak: minimalistyczny realizm: przekonania istnieją i są realne.

Nie: minimalistyczny anty-realizm: przekonania istnieją, ale nie są realne.

Potrzebujemy tu kryterium realności (ogólny problem filozoficzny, np. w metaetyce).

Propozycja kryterium

Najlepszym kryterium, w kontekście debaty o przekonaniach, jest kryterium rozróżnienia na własności naturalne i nie-naturalne zaproponowane przez Lewisa (inspiracja: Stoljar o Chomskim, dyskusje w metafizyce prawdy).

Rozróżnienie Lewisa

Lewis: własności to zbiory w poprzek światów, każdy taki zbiór to własność.

Elitarna kategoria własności naturalnych: ugruntowują obiektywne podobieństwa i są przyczynowo aktywne.

Własności nienaturalne: przypadkowe zbiory.

To rozróżnienie jest stopniowalne.

Jak być (anty-)realistą?

Jak myśleć o sporze o realność przekonań

Minimalistyczny realizm: przekonania istnieją i ich przypisywanie odnosi się do własności naturalnych.

Minimalistyczny anty-realizm: przekonania istnieją lecz ich przypisywanie nie odnosi się do własności naturalnych.

Kryteria naturalności

1. Rzeczywiste podobieństwo;
2. Istotność w wyjaśnieniach przyczynowych;
3. Relacja do “prawdziwie naturalnych” własności.

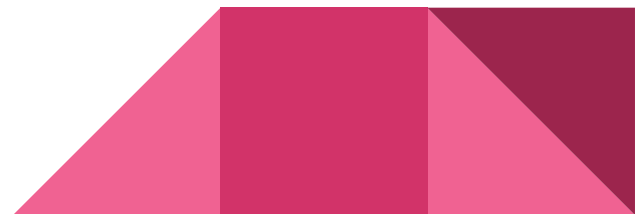
Kryteria naturalności a metafizyka przekonań

1. Rzeczywiste podobieństwo - zagadnienie rodzajów naturalnych w filozoficznej psychologii.
2. Istotność w wyjaśnieniach przyczynowych - problem przyczynowania mentalnego.
3. Relacja do “prawdziwie naturalnych” własności - kwestia naturalizacji treści.

Minimalistyczny realizm w kwestii przekonań

1. Przekonania tworzą kognitywny rodzaj naturalny, posiadający obiektywne granice.
2. Przekonania odgrywają istotną rolę w wyjaśnieniach przyczynowych.
3. Możliwe jest podanie naturalistycznego wyjaśnienia treści mentalnej.

Minimalistyczny anty-realizm

1. Kategoria przekonania jest w dużej mierze arbitralna.
2. Przekonania nie są niezbędne w wyjaśnieniach przyczynowych.
3. Nie ma ciekawej historii nt. naturalizacji treści.

Status proponowanego rozróżnienia

Oba stanowiska należy traktować jako typy idealne i to rozróżnienie ma charakter stopniowalny. Istniejące stanowiska mniej lub bardziej pasują do proponowanych opisów.

Przykład stanowiska realistycznego

Psychofunkcjonalizm (Block, współcześnie Quilty-Dunn & Mandelbaum): pojęcie przekonania jest definiowane przez rolę w psychologii naukowej, istnieją solidne indukcyjne generalizacje nt. przekonań, jest to rodzaj naturalny.

Przykład stanowiska anty-realistycznego

Neo-behawioryzm (Schwitzgebel): pojęcie przekonania jest “teoretycznie płytkie”), jest definiowane przez stereotyp behawioralny, nie ma założenia, że coś “głębokiego” funduje ten stereotyp.

(Schwitzgebel niekoniecznie uważa się za anty-realistę)

Dyskurs o przekonaniach wg anty-realizmu

Możemy prawdziwie przypisywać sobie i innym przekonania, używając kryteriów psychologii potocznej, ale te atrybucje nie opisują głębokich kognitywnych struktur i nie są niezbędne w wyjaśnieniach przyczynowych.

Przykład

Rozważmy dwie osoby, o których można prawdziwie powiedzieć, że są przekonane, że *JF Kennedy uczęszczał na Harvard*. W obu przypadkach jest coś co sprawia że ta atrybucja jest prawdziwa - jakaś kombinacja dyspozycji werbalnych/behawioralnych oraz sub-osobowych stanów kognitywnych.

Przykład

Nie zmienia to faktu, że te dwie osoby mogą być zupełnie odmienne w swojej strukturze psychologicznej, zarówno dyspozycyjnej jak i sub-personalnej architekturze kognitywnej.

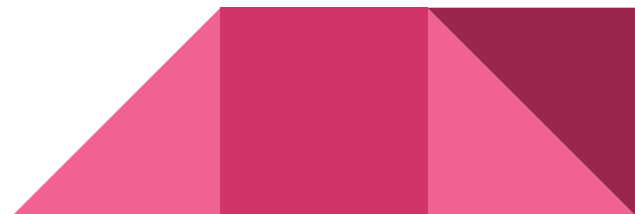
Tożsamość przekonań nie gwarantuje istotnego podobieństwa.

Zalety podejścia deflacionistycznego

Zalety podejścia deflacionistycznego;

1. Umożliwia sformułowanie stanowiska anty-realistycznego w sposób spójny, co sprawia że cała debata przestaje mieć trywialny charakter.

Advantages of the deflationary take.

2. Sprawia że spór staje się co do zasady rozstrzygalny. Wydaje się że mamy kryteria pozwalające na wybór między tymi stanowiskami.

Racje za minimalistycznym anty-realizmem

Argumenty za anty-realizmem

- I. Rodzaje naturalne: nie ma powodów by sądzić, że przekonania stanowią rodzaj naturalny. Aby tak było, musiałyby istnieć rzetelne generalizacje empiryczne na temat przekonań (są takie w psychologii społecznej, ale można wątpić, czy opierają się one istotnie na pojęciu przekonania).

Argumenty za anty-realizmem

- I. Rodzaje naturalne: wydaje się mało wiarygodne, że kategoria przekonania ma “obiektywne granice”; raczej zakres tego pojęcia wydaje się zmienny i możliwy do rekonceptualizacji.

Argumenty za anty-realizmem

II. Przyczynowanie mentalne: istnieją mocne racje by wątpić, że przekonania, jako stany wyższego rzędu obdarzone treścią, mogą być efektywne przyczynowo.

W szczególności - interwencjonistyczny model przyczynowości wyższego rzędu może nie być stosowalny do pojęcia stanów obdarzonych treścią.

Argumenty za anty-realizmem

- III. Nie ma żadnego wiarygodnego projektu naturalizacji treści propozycjonalnej. Teleofunkcjonalizm być może dobrze wyjaśnia intencjonalność w ogóle, ale nie wydaje się aby radził sobie z treścią rozumianą jako sądy.

Status argumentów

Wszystkie te argumenty mają charakter negatywny i odwołują się do braków w wiedzy. Nie mogą być one uznane za rozstrzygające.

Chciałem jednak pokazać, że kwestia realizmu co do przekonań jest epistemicznie otwarta i racjonalnym może być opowiedzenie się za hipotezą pesymistyczną.

Anty-realizm a zdrowy rozsądek

Anty-realizm a zdrowy rozsądek

W mojej opinii tak rozumiany anty-realizm jest rewizją zdrowego rozsądku.

“Ludowe” pojęcie przekonania zawiera w sobie zobowiązania realistyczne (uważamy że przekonania są realne, kauzalnie aktywne etc).

Anty-realizm a zdrowy rozsądek

Churchland miał rację twierdząc że w zdroworozsądkowym schemacie pojęciowym jest błąd.

Mylił się jednak twierdząc, że ten błąd musi pociągać za sobą eliminację - bardziej rozsądna wydaje się tu rewizja.

(Analogia z wolną wolą).

Anty-realizm a zdrowy rozsądek;

To odróżnia mój pogląd od klasycznego behawioryzmu: wg behawiorystów ich pogląd jest analizą potocznego pojęcia. Moim zdaniem realizm jest trafny jako analiza, ale błędny “metafizycznie”.

Wnioski

Wnioski

Minimalistyczny anty-realizm zdefiniowany w terminach własności naturalnych jest koherentną i epistemicznie wiarygodną propozycją dot metafizyki przekonań.

W ten sposób możemy podważyć presumpcję na rzecz realizmu w debacie.

Wybrane otwarte pytania

1. Relacja proponowanego stanowiska do fikcjonalizmu mentalnego?
2. Jak odeprzeć argument z sukcesu psychologii potocznej?

Bibliografia

1. Churchland, P. M. (1981). Eliminative materialism and propositional attitudes. *the Journal of Philosophy*, 78(2), 67-90.
2. Fine, K. (2001). *The Question of Realism*. *Philosopher's Imprint*, 1(2).
3. Frege, G. (1956). The thought: A logical inquiry. *Mind*, 65(259), 289-311.
4. Jackson, F., & Pettit, P. (1990). In defence of folk psychology. *Philosophical studies*, 59(1), 31-54.
5. Lewis, D. (1983). New work for a theory of universals. *Australasian journal of philosophy*, 61(4), 343-377.
6. Quilty-Dunn, J., & Mandelbaum, E. (2018). Against dispositionalism: belief in cognitive science. *Philosophical Studies*, 175(9), 2353-2372.
7. Quine, W. V. O. (1960). *Word and object*. MIT Press.
8. Rorty, R. (1965). Mind-body identity, privacy, and categories. *The Review of Metaphysics*, 19(1), 24-54.
9. Schiffer, S. (2003). *The things we mean*. Oxford University Press.
10. Schwitzgebel, E. (2002). A phenomenal, dispositional account of belief. *Noûs*, 36(2), 249-275.
11. Stich, S. P. (1996). *Deconstructing the mind*. Oxford University Press.
12. Stoljar, D. (2014). Chomsky, London and Lewis. *Analysis*, 75(1), 16-22.
13. Thomasson, A. L. (2014). *Ontology made easy*. Oxford University Press.
14. Wright, C. (1994). *Truth and Objectivity*. Harvard University Press.
15. Zawidzki, T. W. (2013). *Mindshaping: A new framework for understanding human social cognition*. MIT Press.

